

SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES. DEVELOPMENT TRENDS

Ph.D. Ion MOROZNIUC, Scientific Researcher

National Institute for Economic Research of the Academy of Sciences
of Moldova and Ministry of Economy, Republic of Moldova

Email: i.morozniuc@mail.ru

Liliana MOROZNIUC, consultant NBM

***Abstract.** In this publication the author describes a brief history of the business and analyzing the situation in the SME segment of Moldavian business, identify problems and propose some solutions. The economic development of society largely depends of economic successes of the business units on and the entities' development depend on of business environment existing in the country (favorable or unfavorable).*

***Keywords:** small and medium enterprises, entrepreneur, microeconomic, sales revenue, profits, losses, profitability, analyses of economic development, business.*

***JEL Classification:** M21, L26.*

1. Introduction

Entrepreneurship has begun to be recognized during the French monarch Louis XIV, who used to say that "the bourgeoisie will become artisans and craftsmen wealth". Over time several institutions whose primary activity was the study of the environment and entrepreneurial behavior, defined: "An entrepreneur is a person who, based on terms and conditions of contract, undertakes to provide for another person or organization, various works and services in return of predetermined recompense".

As a topic of discussion and analysis, entrepreneurship, was introduced by economists in the eighteenth century and has continued to attract the interest of economists in the nineteenth century. Contract whereby the contractor undertakes to execute a beneficiary project is called works contract. In the modern sense of the market economy, the entrepreneur is a trader who adopts an active attitude, is an innovator, who accepts financial risks to develop new projects and make contribution to the development of entrepreneurial environment with influence on macroeconomic indicators.

2. Results and discussions

In order to determine the efficiency of use of inputs and emphasizing rationality of economic activity, it is necessary to quantify and measure outcomes, both at micro and mezzo and macro level. If the results of microeconomic highlights the work done by various economic agents at the level of economic, then mezzo results relate to the work at the branch and the administrative-territorial areas.

Macroeconomic outcomes (the national economy) is the aggregate outputs of economic activities, which the market validate and analyze their evolution knowledge and has great practical significance. Thus, for economic, macroeconomic results are the starting point in making decisions regarding the future direction of attraction and use of inputs, establishment size, structure and quality of supply and demand for economic goods.

Moldova has too modest success in the formation of a solid institutional framework with the purpose of stimulating economic growth. This explains the slow promotion of reforms aimed at creating favorable conditions for business. It should be stressed that, against an overall recovery in the domestic economy continues to be affected by the process of industrialization. While economic recovery has not been accompanied by the creation of more jobs, so people continued to emigrate and the conditions in which the employment rate of labor is extremely low - less than 40%. Finally, even after the

consequences of the global economic recovery has not been accompanied by adequate promotion of structural reforms.

Along the way, however, the government's efforts were directed to institutional capacity building and create conditions for development in three development regions - North, Centre and South. Until 2019 regional development activities as planned activities will be focused in other regions - Gagauzia, mun. Chisinau and Transdnister development region. Regional development objectives are ambitious and seeks a balanced socio-economic development and sustainable throughout the country. But to what extent these objectives will take effect at the regional level and finally to the national level, remains to be determined while, in the meantime have not achieved much.

Economic activity in an uncertain and unpredictable environment made very difficult reorientation of the national economy from one based on the consumer-oriented investments and exports. Currently the domestic economy is in a difficult situation that is worsening still being exposed to any economic downturn in both the EU and the CIS. But still, there are prerequisites that the situation of profound crisis will not repeat.

Developments in recent years certainly demonstrate that the real reforms needed by the country consist of the following: judiciary reform (including the premise key to reducing corruption), decentralization, reform of subsidy policy in agriculture, strengthen of internal and external control over public finances, reform of central public administration(including increase of absorption capacities of central and judicious exploitation of public investment).

The actually are government actions to eliminate critical constraints in the way of business, which according to Doing Business ranking of the World Bank provides about 90 legislative measures and regulations and includes a series of actions in key areas of policy, with direct impact on business: tax administration, trade border and customs administration, competition, access to finance, effective and credible justice etc.

The main generator of new jobs and economic growth in a society is the small and medium enterprises (SMEs). This sector is the engine of the market economy and underpins the creation and development of a modern and dynamic knowledge driven. Emphasis must be placed on state policy issues related to the work of small businesses, because they reflect a steady increase in the segment due to both improve the business environment and improving the regulatory framework related to entrepreneurship. This condition assessment of all initiatives from the perspective of small businesses and ensuring the continuous development of SME priority.

During the implementation of market relations, the role of the SME sector is determined not only by the economic structure of the types of activity has a high share what actually prefer small, but the existence of human resources remaining without a job, unused machinery, raw materials that could be used optimally in small business. Thus, the SME sector is of particular importance for national economic development.

The indicator SME share in GDP varies significantly in different countries. EU SME sector generates 58.4% of GDP in the US - 43.4%, i.e. the middle class in the West is considered the locomotive of an efficient economy. In Moldova, however, declares that this category is the least protected and supported by the state. Strengthening SME segment, which would be the surest way towards the goal of establishing a middle class continues to remain still in theory, despite many projects and strategies launched.

SME Sector Development Strategy for 2012-2020 provides the framework for the medium and long term policy development entities micro, small and medium enterprises in the context of transition from economic development model based on a new paradigm consumer-oriented exports, investment and innovations, the political desire for European integration and global economic trends. During this period the state should support the

development of SME segment with 941 million lei. The number of enterprises is expected to be increased to 25 units per 1,000 inhabitants, its employees by 10%, reaching a potential 38% GDP.

State orientation towards a new paradigm and the challenges still need to improve the global environment determines the framework for support of SMEs in order to increase competitiveness based on innovation and export potential recovery. SME development should be instrumental in streamlining the production factors, because they are more flexible and open to innovation. However, the capacity of SMEs to cope European competitiveness is still limited. In these circumstances, the participation of SMEs in competition on the international market should be intensified.

Evolution of SME activity in 2015 indicates the increasing average size of enterprises in the sector. The average income of an enterprise sales amounted 1.74 mln. lei or by 80.0 thousand lei (4.8%) more than in 2014, while the average per capita employee has made 308.5 thousand lei, by 14.4 thousand lei (4.9%) increase.

The share of SMEs in total enterprises remains stable at 97%. A share of employees increased from 31% to 57% and sales revenue - from 26% to 32%. Progress has been made to adjust the legislation to facilitate doing business, but they proved to be only limited improvements to the quality of the business climate.

During 2005-2015, the increase by 52.8% of number of SMEs occurred mostly due to the formation of new businesses. In the 49.800 thousand SMEs, which in 2015 held a share of 97.2% of all enterprises were 281.4 thousand salaried persons (55.1% of the total economy). It must however be mentioned that in 2015 the number of employees in the SME sector was 46.7 thousand (14.2%) below the level of before the crisis (2008), and this characterizes the poor state of the national economy and rising unemployment. In the SME sector, almost 20 thousand business units (39.8%) worked in trade.

In 2015 "sales revenue" (the main economic indicator) of SMEs totaled 86.82 bln. Lei, or 30.8% of the total economy. Compared to the previous year this index performed up 3.3 billion lei. The last decade has increased by 3.5 times (Table no. 1).

Table no. 1. Evolution of the main indicators of economic activity units

	Number of economic units (thousands)			Number of employees (thousands)			Sales revenue (MDL mld.)			Profit (+) loss (-) before tax (MDL mld.)		
	Total	MEs	SMEs	Total	MEs	MEs	Total	MEs	MEs	total	MEs	SMEs
2001	22.9	20.5	89.5	514.6	123.7	24.0	41.9	10.8	0, 0	-0.76	-0.3	-39.0
2005	33.1	32.6	98.5	578.0	179.7	31.1	97.6	24.9	25.6	3.80	1.29	33.9
2008	41.1	40.1	97.6	572.1	328.1	57.3	175.1	65.0	37.1	15.55	5.48	35.2
2009	44.6	43.7	97.8	539.2	316.2	58.7	146.5	57.5	39.2	3.66	2.24	61.2
2010	46.7	45.6	97.7	526.2	309.4	58.8	177.5	65.3	36.8	13.18	5.46	41.4
2011	48.5	47.3	97.5	510.2	294.2	57.7	207.7	71.9	34.6	14.43	5.18	35.9
2012	50.7	49.4	97.4	519.9	300.2	57.7	211.8	73.06	34.5	4.71	1.08	22.9
2013	52.9	50.9	97.4	524.5	298.4	56.9	231.6	77.41	33.4	4.13	2.01	48.7
2014	51.7	50.3	97.3	510.8	284.0	55.6	263.1	83.52	31.8	3.66	3.01	82.2
2015	51.2	49.8	97.2	510.3	281.4	55.1	282.2	86.82	30.8	3.50	3.04	86.9

Source: National Bureau of Statistics and the National Commission of Financial Market

Study on key indicators of SME activity in territorial economic areas indicates the conclusion that substantial is concentrated in mun. Chisinau, where during 2015 have enabled 32 300 business units or 64.9% of SMEs in the country, with a number of employees 151 thousand (53.6%), ensuring a volume of sales revenue of 55.06 billion. lei

(63.4%) and a profit of 2.14 bln. lei (70.4 %). By the business results and the size of the main indicators, follows SMEs in the North, Centre and South then, in the Gagauzia (Table no. 2).

Table no. 2. Main indicators of activity in territorial SMEs, 2015 year

	Number of SMEs		Number of employees		Sales revenue		Profit prior to taxation.	
	thousand units	Share,%	thousand	Share,%	bln.lei	Share,%	mln	Share,%
total SMEs	49.8	100.0	281.4	100.0	86.82	100.0	3037.6	100.0
mun.Chisinau	32.3	64.9	150.9	53.6	55,06	63.4	2139.4	70.4
Reg. North	6.1	12.2	49.7	17.7	12.23	14.2	406.1	13.4
Reg. Center	7.4	15.1	47.8	17.0	12.02	13.8	188.4	6.2
Reg. South	2.6	5.2	23.0	8.2	5.14	5.9	232.0	7.6
UTA G g uz	1.3	2.6	9,9	3.5	2.38	2.7	71.6	2.4

Source: National Bureau of Statistics

In 2015 the prevailing economic activity results by groups of economic units in the SME sector was maintained by "small" in which they have worked 115 100 people (40.9%), obtaining an income 46.84 bln. lei (53.9%) and a profit of 1.88 bln. lei or 61.7% of the SMEs. Enterprise group "medium" business results achieved with revenues of 28.71 billion. lei (35.1%) and profit of 1.03 bln. lei (33.9%) was classified in second gear and the "micro" - the third step (Table no. 3).

Table no. 3. Main indicators of economic units SME groups, 2015 year

	Number of SMEs		Number of employees		Sales revenue		Profit prior to taxation	
	Thousands joined	% Of total SMEs	thou.	% Of total SMEs	bln.lei	% Of total SMEs	mln	% Of total SMEs
Total SMEs, of which	49.8	100.0	281.4	100.0	86.82	100.0	3037.6	100.0
-medium	1.6	3.2	82.4	29.3	28.71	33.1	1028.8	33.9
-small	10.0	20.1	115.1	40.9	46.84	53.9	1875.8	61.7
-micro	38.2	76.7	83.9	29.8	11.28	13.0	132.9	4.4

Source: Data provided by the National Statistics Bureau

In 2015 the main units from the SME (about 19 800 companies, or 39.8%) have worked in the trade. In manufacturing have enabled thousands of businesses only 4.2 or 8.5%. Here is the number of SMEs on basic kinds of activity during post-crisis shows that, despite the consequences of the crisis, which has left traces harmful to the national economy, however, the number of enterprises had some stability in most main areas of activity, although lately looming slight changes in this respect.

In the chapter "sales revenue" related types of activity in 2015 compared to 2014, key indicators of the SME sector situation has improved in most areas. However, in some industries, sales revenue declined compared to those obtained in previous year. Overall, however, the rate of increase of 4.0% registered by 3.9 percentage points below the level obtained in the growth rate of 2014 to 2013 (Table no. 4).

Table no. 4. The volume and share of revenue from sales to SMEs by type of activity, bln. lei

	Informative, 2013			2014			2015		
	Total per economy	SMEs	SME%	Total per economy	SMEs	SME%	Total per economy	SMEs	SME%
Total, including:	231.60	77.41	100.0	263.09	83.52	100.0	282.25	86.82	100.0
Agriculture, forestry	8.93	6.16	8.0	10.75	7.07	8.5	11.84	7.84	9.0
Processing industry	37.14	9.64	12.5	39.57	9.74	11.7	43.13	10.0	11.5
Electricity, gas and water	19.40	0.24	0.3	21.22	0.45	0.5	25.58	0.43	0.5
Construction	10.57	6.11	7.9	13.78	7.16	8.6	15.06	6.86	7.9
wholesale and retail trade	107.91	36.33	46.9	124.93	38.2	45.7	127.84	39.23	45.2
Accommodation and catering	2.00	1.48	1.9	2.56	1.63	2.0	2.49	1.76	2.0
Transportation and communications	21.27	7.70	9.9	25.29	8.95	10.7	27.97	9.37	10.8
Real estate transactions	2.91	5.94	7.7	2.79	1.61	1.9	3.80	2.08	2.4
Other activities	21.46	3.81	4.9	22.21	8.70	10.4	24.55	9.27	10.7

Source: National Bureau of Statistics and the National Commission of Financial Market

SME financial results obtained in 2015 from all activities shows that profit before tax recorded increased a slight compared to 2014, representing 3.04 bln. lei, or by 25.6 mil. lei (0.8%). The study in groups and types of activity indicates that the most significant financial results were achieved by SMEs in the wholesale and retail profit 895.0 mln. lei, by 155.5 mln. lei (22.7 %) more than those obtained in previous year. Also the units in the transport and communications have made a profit of 537.4 million in volume. lei, achieving an increase of 2.9 times. At the same time SMEs in agriculture, hunting and forestry recorded profit of only 328.5 mln. lei (47.9%) compared to that achieved in 2014 - a significant drop which influenced significantly the financial situation in the SME segment.

State undertakes efforts to support small business, always welcome, but most SMEs in the country manifested trade-related activities and non-innovative services. This requires the need to optimize the procedures for starting and closing businesses, to carry out the reform of the single desk promising. Therefore, concentration of innovative and growth-oriented SMEs can unlock positive economic growth and the improvement of legislation and support innovative business segment will unlock the whole course.

The national economy has a low level of competitiveness in Europe, especially in the context of attracted investments, the lack of a transparent legal framework. This suggests that the concern should be to increase the gross added value and economic productivity. Otherwise (development, specialization, quality improvement) should not be a scope but a tool for raising efficiency and competitiveness of other sectors.

All business units must have equal access to aid programs, and the selection criteria should be transparent, non-discriminatory and based solely on economic reasons and not political aspects. It is necessary to promote consistent reforms and support those companies that demonstrate efficiency and vision. There is however hope that by accelerating structural reforms, economic recovery in recent years can be amplified. A more dynamic economy, involves promoting effective coordination of policies in the social, fiscal, monetary, commercial and industrial fields.

The process of developing of the SME segment should be instrumental in streamlining the production factors, because they are more flexible usually and open to innovation. It is important that these policies should not be based on discrimination between SMEs and large enterprises, so enterprises can become large units and on the

other - to ensure that SMEs are not willing to develop large enterprises. Any SME needs a business-friendly environment, a stable macroeconomic policy framework and a good public infrastructure and decent attitude of the state, conditions that could encourage business development.

The paramount objectives to stabilize a favorable business environment and national economic recovery, such as rehabilitating infrastructure, promoting exports, creating jobs and an attractive investment environment; and strengthening small and medium business is one of the key elements that will necessarily contribute to economic growth, reduce unemployment and obvious - poverty.

Cheap and relatively qualified workforce, however, presents a competitive advantage of the country, but for sustainable development of the economy this advantage is not primordial. In the difficult economic situation, it becomes increasingly necessary a constructive relationship with the IMF - a precondition for ensuring macroeconomic stability, a clear signal to strengthen the credibility of Moldova abroad, with positive effect on investment activity - a perspective strictly necessary to re-launch and advance the national economy.

Stimulating of the investment flow has been and remains an important factor for the national economy. A larger volume of public investment, private and foreign would solve partially overcome the technological and productivity gap that still separates our country from the region. In this regard, the EU institutions have declared their support for further initiated reforms.

One of the key issues, targeting weaknesses in developing and implementing effective and appropriate mechanisms to implement strategies and stipulation of the regulatory framework for entrenched corruption in virtually all sectors of the economy, hinder the development and equitable application of the established rules. But with the development of institutional infrastructure and regional advisory services will be reduced business risk, will be facilitated market access and accelerated the growth and development of SMEs. However, there are risks widening the gap so pronounced between the capital and the remaining territory, as economic activity, cultural and scientific tends to concentrate in regions with more developed infrastructure and high quality of life, and this will affect the overall development of the country.

3. Conclusions

So barriers in the business should be liquidated, and create the best business environment in Europe, it would really be a primary objective. The prospect of EU economic area, the trade advantages of free trade, national economy should benefit the most. Public policies must aim at making the domestic economy in harnessing global developments, despite some major risks across the long-term economic growth. Requires encouraging the use of modern technologies of energy conservation, energy production from waste, wind generators and solar installation, promote environmentally-safe solutions in the livestock sector etc.

However, according to the latest annual report 2016 of the World Bank "Doing Business" Republic of Moldova was situated on 44th place from 190, climbing eight positions compared to 2015 in the business world rankings. This appreciation for Moldova shows that activity in the business conditions becomes more favorable.

References

1. Bruno, S., 2010. The values of potential entrepreneurs in rural areas. *Revista Român de Sociologie*, 3-4, pp.296-322.

2. National Bureau of Statistics, 2017. *Statistical Date*. [online] Available at: <http://www.statistica.md> [Accessed 5 February 2017].
3. National Bureau of Statistics, 2016. *Statistical Yearbook of the Republic of Moldova*. [online] Available at: <http://www.statistica.md/pageview.php?l=en&idc=263&id=2193> [Accessed 5 February 2017].
4. Barza, V., 2015. *Where failures are regarded as experienced in business*. [online] Available at: <http://www.startupcafe.ro> [Accessed 5 February 2017].
5. V duva, S., 2004. *Antreprenoriatul, practici aplicative în România i în alte ri europene*. Bucharest: Economic Publishing House.

BUSINESSUL MIC I MIJLOCIU. TENDINŢE DE DEZVOLTARE

Dr. Ion MOROZNIUC, Cercetător Ştiinţific

National Institute for Economic Research of the Academy of Sciences
of Moldova and Ministry of Economy, Republic of Moldova

Email: i.morozniuc@mail.ru

Consultant Liliana MOROZNIUC

Banca Naţională a Moldovei

Rezumat: În această publicaţie autorul descrie un scurt istoric al mediului de afaceri şi analizează situaţia din segmentul IMM al businessului moldovenesc, identifică problemele existente şi propune unele soluţii. De succesele activităţii unităţilor economice, în mare măsură, depinde însoţit de nivelul de dezvoltare economică a societăţii, iar nivelul dezvoltării entităţilor depinde de mediul de afaceri existent în ţară (favorabil ori nefavorabil).

Cuvinte-cheie: întreprinderi mici şi mijlocii, antreprenoriat, microeconomic, macroeconomic, venit din vânzări, profit, pierderi, rentabilitate.

Clasificare JEL: M21, L26.

1. Introducere

Antreprenoriatul a început să fie recunoscut în timpul monarhului francez Ludovic al XIV-lea, care obișnuia să afirme că „burghezii şi meşteşugarii vor deveni artizanii bogăţiei”. De-a lungul timpului, mai multe instituţii, având ca principală activitate studierea mediului şi a comportamentului antreprenorial, au definit: „Un antreprenor este o persoană care, pe baza unor clauze şi condiţii contractuale, se obligă să presteze în favoarea altei persoane sau organizaţii, diverse lucrări şi servicii, în schimbul unei recompense dinainte stabilite”.

Ca subiect de discuţie şi analiză, antreprenoriatul a fost introdus de economişti în secolul al XVIII-lea şi a continuat să atragă interesul economiştilor în secolul al XIX-lea. Contractul prin care antreprenorul se obligă faţă de beneficiar să execute un anumit proiect se numeşte contract de antrepriză. În sensul modern al economiei de piaţă, antreprenorul reprezintă un agent economic care adoptă un comportament activ, novator, acceptând riscuri financiare pentru a dezvolta proiecte noi şi aduce aport la evoluţia mediului antreprenorial cu influenţa sa asupra indicatorilor macroeconomici.

2. Rezultate şi discuţii

În scopul determinării eficienţei utilizării factorilor productivi şi evidenţierii raţionalităţii activităţii economice, este necesară cuantificarea şi măsurarea rezultatelor obţinute, atât la nivel microeconomic, cât şi la nivel mezoeconomic şi macroeconomic. Dacă rezultatele microeconomice reliefează activitatea desfăşurată de diferiţi agenţi economici la nivelul unităţilor economice, apoi rezultatele mezoeconomice se referă la activitatea desfăşurată la nivelul ramural şi la nivelul zonelor teritorial-administrative.

Rezultatele macroeconomice (la nivelul economiei naţionale) reprezintă ieşirile din activităţile agenţilor economici agregate, pe care piaţa le validează, iar cunoaşterea şi analiza evoluţiei lor are o semnificaţie practică deosebită. Astfel, pentru agenţii economici, rezultatele macroeconomice constituie punctul de plecare la luarea deciziilor privind orientarea viitoare a atragerii şi utilizării factorilor de producţie, stabilirea dimensiunii, structurii şi calităţii ofertei şi cererii de bunuri economice.

Moldova are prea modeste succese la capitolul care priveşte formarea unui cadru instituţional solid, cu destinaţia stimulării creşterii economice. Prin aceasta se explică şi promovarea lentă a reformelor orientate spre crearea condiţiilor favorabile pentru mediul de afaceri. Trebuie de accentuat că, pe fundalul unei reveniri generale, economia naţională

continu să fie afectat de procesul de dezindustrializare. Totodată, recuperarea economică nu a fost însoțită de multiplicarea locurilor de muncă; astfel, populația a continuat să emigreze și aceasta în condițiile în care rata de ocupare a forței de muncă este extrem de joasă – mai puțin de 40%. Nici revenirea economică după consecințele crizei nu a fost însoțită de o promovare adecvată a reformelor structurale.

Pe parcurs, totuși, eforturile Guvernului au fost direcționate spre consolidarea capacităților instituționale și crearea condițiilor de dezvoltare în cadrul a trei regiuni de dezvoltare – Nord, Centru și Sud. Până în anul 2019, activitățile de dezvoltare regională, conform planurilor de activitate, vor fi focusate în celelalte regiuni de dezvoltare – UTA Găgăuz, mun. Chișinău și Regiunea de Dezvoltare Transnistria. Obiectivele de dezvoltare regională sunt ambițioase și vizează obținerea unei dezvoltări social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul țării. Însă, în ceea ce privește aceste obiective vor avea efecte la nivel regional și, în final, la cel național, rămâne de apreciat în timp, întrucât nu s-au realizat prea multe.

Activitatea agenților economici într-un climat incert și imprevizibil a făcut deosebit de dificilă reorientarea economiei naționale de la cea bazată pe consum la cea orientată pe investiții și exporturi. În prezent, economia autohtonă se află într-o situație dificilă, care se agravează în continuare, fiind expusă la orice recesiune economică atât din UE, cât și din rile CSI. Dar, totuși, există premise că situația de criză profundă nu se va repeta.

Evoluțiile din ultimii ani, cu certitudine, demonstrează că adevăratele reforme de care are nevoie Republica Moldova constau în următoarele: reforma justiției (inclusiv ca premisă-cheie pentru reducerea corupției), descentralizarea, reforma politicii de subvenționare în agricultură, consolidarea controlului intern și extern asupra finanțelor publice, reforma administrației publice centrale (inclusiv pentru sporirea capacităților autorităților centrale de absorbție și valorificare judicioasă a investițiilor publice).

Actuale sunt acțiunile Guvernului pentru eliminarea constrângerilor critice în calea afacerilor, care, conform clasamentului Doing Business al BM, prevede circa 90 de măsuri legislative și normative și include o serie de acțiuni în domeniile-cheie de politici, cu impact direct asupra businessului: administrarea fiscală, comerțul transfrontalier și administrarea vamală, concurența, accesul la finanțare, justiție eficientă și credibilă etc.

Generatorul principal de noi locuri de muncă și de creștere economică într-o societate o reprezintă întreprinderile mici și mijlocii (ÎMM). Acest sector este motorul economiei de piață și stă la baza creșterii și dezvoltării unei economii moderne și dinamice, axate pe cunoaștere. Accentul politicilor de stat trebuie pus pe problemele ce țin de activitatea micilor întreprinderi, fiindcă ele reflectă o creștere stabilă a segmentului, atât datorită îmbunătățirii mediului de afaceri, cât și perfecționării cadrului regulator ce țin de activitatea antreprenorială. Aceasta condiționează evaluarea tuturor inițiativelor din perspectiva afacerilor mici și garantarea priorității dezvoltării continue a ÎMM.

În perioada implementării relațiilor de piață, rolul sectorului IMM este determinat nu doar de structura economiei, de genul de activitate preferat de întreprinderile mici, ci și de existența resurselor umane rămase fără un loc de muncă, a utilajelor nefolosite, a materiilor prime, care puteau fi utilizate optim în cadrul micului business. Astfel, sectorul IMM reprezintă o importanță deosebită pentru dezvoltarea economiei naționale.

Valoarea indicatorului ponderii IMM în PIB variază semnificativ în diferite țări. În UE, sectorul IMM generează 58,4% din PIB, în SUA – 43,4%. Adică, în Occident, clasa de mijloc se consideră ”locomotivă” unei economii performante. În Republica Moldova, însă, această categorie se declară că este cel mai puțin protejată și susținută de stat. Consolidarea segmentului ÎMM, care ar fi cea mai sigură cale spre atingerea obiectivului de constituire a unei clase de mijloc, continuă să rămână încă la nivel teoretic, în pofida multiplelor proiecte și strategii lansate.

Strategia de dezvoltare a sectorului IMM pentru anii 2012-2020 ofer cadrul de politici pe termen mediu i lung privind dezvoltarea unit ilor economice micro, mici i mijlocii, în contextul trecerii de la modelul de dezvoltare economic bazat pe consum la o nou paradigm , orientat spre exporturi, investi ii i inova ii, a dezideratului politic de integrare european i a tendin elor economice mondiale. În această perioad , statul urmeaz s sus în dezvoltarea segmentului IMM cu 941 mil. lei. Num rul IMM se prevede a fi majorat pân la 25 de unit i la 1000 de locuitori, a angaja ilor cu 10%, atingerea unui poten ial de 38% în PIB.

Orientarea statului spre o nou paradigm , precum i provoc rile mediului global determin , totu i, necesitatea îmbun t irii cadrului de suport al IMM în vederea cre terii competitivit ii, în baza valorific rii poten ialului inovativ i de export. Dezvoltarea sectorului IMM trebuie s aib un rol esen ial în eficientizarea factorilor de produc ie, deoarece acestea sunt mai flexibile i deschise la inova ii. Îns , capacitatea IMM de a face fa competitivit ii la nivel european este înc limitat . În aceste condi ii, participarea IMM în competi ia de pe pia a interna ional trebuie intensificat .

Evolu ia activit ii IMM în anul 2015 ne indic cre terea dimensiunii medii a întreprinderilor din acest sector. Veniturile medii din vânz ri pe o întreprindere au ajuns la 1,74 mil. Lei, cu 80,0 mii lei (4,8 %) mai mult fa de anul 2014, iar cele medii per capita de salariat a alc tuit 308,5 mii lei, cu 14,4 mii lei (4,9 %) în cre tere.

Ponderea IMM în total întreprinderi se men ine stabil, la nivelul de peste 97%. A crescut cota salaria ilor de la 31% la 57%, iar veniturile din vânz ri au crescut de la 26% la 32%. Au fost înregistrate progrese în direc ia ajust rii legisla iei pentru facilitarea desf ur rii afacerilor, îns acestea s-au dovedit a fi doar îmbun t iri limitate la calitatea climatului de afaceri.

Pe parcursul anilor 2005-2015, majorarea num rului IMM cu 52,8% s-a produs, preponderent, din contul form rii noilor întreprinderi. În cele 49,8 mii de IMM, care în anul 2015 de ineau o pondere de 97,2% din totalul întreprinderilor, erau salarizati 281,4 mii persoane (55,1 % din num rul total pe economie). Trebuie, îns , de men ionat c , în anul 2015, num rul angaja ilor în sectorul IMM a fost cu 46,7 mii (14,2%) sub nivelul anului de pân la criz (2008), iar aceasta caracterizeaz starea grav a economiei na ionale i cre terea omajului. În sectorul IMM, aproape 20 mii unit i economice (39,8%) activau în domeniul comer ului.

În anul 2015, “Veniturile din vânz ri” (indicator economic principal) ale IMM au însumat 86,82 mld. lei, ori 30,8 % din total pe economie. Comparativ cu anul precedent, acest indice a evoluat în cre tere cu 3,3 mld. lei, iar, în ultimul deceniu, s-a majorat de 3,5 ori (Tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1. Evolu ia principalilor indicatori ai activit ii unit ilor economice

	Num rul de unit i economice, (mii)			Num rul de salaria i, (mii)			Venituri din vânz ri, (mld. lei)			Profit(+), pierderi(-) pân la impozitare, (mld. lei)		
	Total	IMM	% IMM	Total	IMM	% IMM	Total	IMM	% IMM	Total	IMM	% IMM
2001	22,9	20,5	89,5	514,6	123,7	24,0	41,9	10,8	0,0	-0,76	-0,3	-39,0
2005	33,1	32,6	98,5	578,0	179,7	31,1	97,6	24,9	25,6	3,80	1,29	33,9
2008	41,1	40,1	97,6	572,1	328,1	57,3	175,1	65,0	37,1	15,55	5,48	35,2
2009	44,6	43,7	97,8	539,2	316,2	58,7	146,5	57,5	39,2	3,66	2,24	61,2
2010	46,7	45,6	97,7	526,2	309,4	58,8	177,5	65,3	36,8	13,18	5,46	41,4
2011	48,5	47,3	97,5	510,2	294,2	57,7	207,7	71,9	34,6	14,43	5,18	35,9

2012	50,7	49,4	97,4	519,9	300,2	57,7	211,8	73,06	34,5	4,71	1,08	22,9
2013	52,9	50,9	97,4	524,5	298,4	56,9	231,6	77,41	33,4	4,13	2,01	48,7
2014	51,7	50,3	97,3	510,8	284,0	55,6	263,1	83,52	31,8	3,66	3,01	82,2
2015	51,2	49,8	97,2	510,3	281,4	55,1	282,2	86,82	30,8	3,50	3,04	86,9

Sursa: Elaborat conform datelor Biroului Național de Statistic și a Comisiei Naționale a Pieței Financiare

Studiul asupra indicatorilor principali ai activității IMM în profil teritorial pe zone economice indică la concluzia că partea preponderentă este concentrată în mun. Chișinău, unde pe parcursul anului 2015 au activat 32,3 mii unități economice ori 64,9% din totalul IMM pe țară, cu un număr de angajați de 151 mii persoane (53,6%), asigurând un volum de venituri din vânzări de 55,06 mld. lei (63,4%) și un profit de 2,14 mld. lei (70,4%). După rezultatele economice și mărimea indicatorilor principali, urmează IMM din regiunea Nord, apoi din Centru și din Sud, după care din UTA Găguz (Tabelul nr. 2).

Tabelul nr. 2. Indicatorii principali ai activității IMM în profil teritorial, anul 2015

	Numărul de IMM		Numărul de salariați		Venit din vânzări		Profit până la impozitare	
	Mii unități	Pondere, %	mii	Pondere, %	mld.lei	Pondere, %	Mil. lei	Pondere, %
Total IMM	49,8	100,0	281,4	100,0	86,82	100,0	3037,6	100,0
mun. Chișinău	32,3	64,9	150,9	53,6	55,06	63,4	2139,4	70,4
Reg. Nord	6,1	12,2	49,7	17,7	12,23	14,2	406,1	13,4
Reg. Centru	7,4	15,1	47,8	17,0	12,02	13,8	188,4	6,2
Reg. Sud	2,6	5,2	23,0	8,2	5,14	5,9	232,0	7,6
UTA Găguz	1,3	2,6	9,9	3,5	2,38	2,7	71,6	2,4

Sursa: elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistic

În anul 2015 partea preponderentă a rezultatelor activității economice pe grupe de unități economice din sectorul IMM a fost menținută de către întreprinderile mici, în care și-au desfășurat activitatea 115,1 mii persoane (40,9%), obținând un venit de 46,84 mld. lei (53,9%) și un profit de 1,88 mld. lei ori 61,7% din totalul pe IMM. Grupul de întreprinderi mijlocii, după rezultatele economice obținute, cu venituri de 28,71 mld. lei (35,1%) și profit de 1,03 mld. lei (33,9%), s-a clasificat pe treapta a doua, iar cele din micro – pe treapta a treia (Tabelul nr. 3).

Tabelul nr. 3. Indicatorii principali ai IMM pe grupe de unități economice, anul 2015

	Numărul de IMM		Numărul de salariați		Venit din vânzări		Profit până la impozit	
	mii unități	% în total IMM	mii pers.	% în total IMM	mld.lei	% în total IMM	mil.lei	% în total IMM
Total IMM, din care:	49,8	100,0	281,4	100,0	86,82	100,0	3037,6	100,0
mijlocii	1,6	3,2	82,4	29,3	28,71	33,1	1028,8	33,9
mici	10,0	20,1	115,1	40,9	46,84	53,9	1875,8	61,7
micro	38,2	76,7	83,9	29,8	11,28	13,0	132,9	4,4

Sursa: elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistic

În anul 2015, partea principală a unităților economice din segmentul IMM (circa 19,8 mii întreprinderi sau 39,8%) și-au desfășurat activitatea în domeniul comerțului. În

industria prelucrătoare au activat doar 4,2 mii de întreprinderi (8,5%). Evoluția numărului IMM pe principalele genuri de activitate în anii postcriză denotă faptul că, în perioada consecințelor crizei, care a lăsat urme nefaste în economia națională, totuși, numărul acestor întreprinderi a înregistrat o oarecare stabilitate în majoritatea domeniilor principale de activitate, cu toate că în ultima perioadă se conturează unele modificări în acest sens.

La capitolul „Venituri din vânzări”, aferente genurilor de activitate, în anul 2015 comparativ cu anul 2014, situația indicatorilor principali din sectorul IMM s-a îmbunătățit în majoritatea domeniilor. Totuși, în unele domenii de activitate, veniturile din vânzări s-au diminuat față de cele obținute în anul precedent. În ansamblu, însă, rata de creștere a înregistrat 4,0 %, cu 3,9 % sub nivelul ritmului de creștere obținut în anul 2014 față de 2013 (Tabelul nr. 4).

Tabelul nr. 4. Volumul și ponderea veniturilor din vânzări a IMM pe genuri de activitate, mld. lei

	Informativ, 2013			2014			2015		
	Total pe econom.	IMM	IMM, %	Total pe econom.	IMM	IMM, %	Total pe econom.	IMM	IMM, %
Total, inclusiv:	231,60	77,41	100,0	263,09	83,52	100,0	282,25	86,82	100,0
Agricultură, silvicultură	8,93	6,16	8,0	10,75	7,07	8,5	11,84	7,84	9,0
Industria prelucrătoare	37,14	9,64	12,5	39,57	9,74	11,7	43,13	10,0	11,5
Energie electrică, gaze și apă	19,40	0,24	0,3	21,22	0,45	0,5	25,58	0,43	0,5
Construcții	10,57	6,11	7,9	13,78	7,16	8,6	15,06	6,86	7,9
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	107,91	36,33	46,9	124,93	38,2	45,7	127,84	39,23	45,2
Căzări și alimentație publică	2,00	1,48	1,9	2,56	1,63	2,0	2,49	1,76	2,0
Transporturi și comunicații	21,27	7,70	9,9	25,29	8,95	10,7	27,97	9,37	10,8
Tranzacții imobiliare	2,91	5,94	7,7	2,79	1,61	1,9	3,80	2,08	2,4
Alte activități	21,46	3,81	4,9	22,21	8,70	10,4	24,55	9,27	10,7

Sursa: elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică și a Comisiei Naționale a Pieței Financiare

Rezultatele financiare ale IMM, obținute în anul 2015 din toate activitățile demonstrează că profitul până la impozitare a înregistrat o ușoară creștere față de anul 2014, constituind 3,04 mld. lei, cu 25,6 mil. lei mai mult (0,8 %). Studiul efectuat pe grupe și genuri de activitate indică faptul că cele mai însemnate rezultate financiare au fost obținute de IMM din domeniul comerțului cu ridicata și cu amănuntul, cu un profit de 895,0 mil. lei, cu 155,5 mil. lei (22,7 %) peste cele obținute în anul precedent. De asemenea, unitățile economice din domeniul transporturilor și comunicațiilor au realizat profit în volum de 537,4 mil. lei, obținând o creștere de 2,9 ori. Totodată, IMM din agricultură, economia vânatului și silvicultură au înregistrat profit de doar 328,5 mil. lei (47,9%), față de cel obținut în anul 2014 - o descoperire esențială care a influențat semnificativ situația financiară pe segmentul IMM.

Statul întreprinde eforturi pentru susținerea micului business, un lucru binevenit, însă majoritatea IMM din țară manifestă activități legate de comerț și de servicii non-inovatoare. Această situație impune necesitatea de optimizare a procedurilor de inițiere și încheiere a afacerilor, de a duce la bun sfârșit reforma promițătoare a ghișei unic. Ori, concentrarea IMM inovatoare și orientate spre creștere poate debloca creșterea economică pozitivă, iar optimizarea legislației și sprijinul afacerilor inovatoare va da curs deblocării segmentului întreg.

Economia națională are un nivel de competitivitate scăzut în plan european, mai ales în contextul investițiilor atrase, datorită lipsei unui cadru legislativ transparent. De aici reiese că preocuparea ar trebui să fie în creșterea valorii adăugate brute și a productivității economice. În rest, dezvoltarea, specializarea, creșterea calității nu trebuie să reprezinte un scop, ci un instrument pentru ridicarea eficienței și a competitivității celorlalte sectoare economice.

Toate unitățile economice trebuie să dispună de anse egale la programele de ajutor de stat, iar criteriile de selecție să fie transparente, nediscriminatorii și bazate doar pe raționamente economice, nu și politice. Este necesar promovarea reformelor consistente și sprijinirea acelor întreprinderi care demonstrează eficiență și viziune. Există, totuși, speranță, prin accelerarea reformelor structurale, relansarea economică din ultimii ani mai poate fi amplificată. O creștere mai dinamică a economiei presupune promovarea unei coordonări eficiente a politicilor din domeniile: fiscale și sociale, monetare și comerciale, precum și industriale.

Procesul dezvoltării segmentului IMM trebuie să aibă un rol esențial în eficientizarea factorilor de producție, deoarece ele sunt, de regulă, mai flexibile și deschise la inovații. Este important ca aceste politici să nu se bazeze pe o discriminare între IMM și întreprinderi mari, astfel ca unitățile mari să poată deveni IMM, iar, pe de altă parte, ca IMM să nu fie dispuse să se dezvolte în întreprinderi mari. Orice IMM are nevoie de un mediu de afaceri prietenos, un cadru politic și macroeconomic stabil, o infrastructură publică bună și atitudine decentă a statului, condiții care ar putea încuraja dezvoltarea mediului de afaceri.

Obiectivele primordiale pentru stabilizarea unui mediu favorabil de afaceri și relansarea economiei naționale ar fi: reabilitarea infrastructurii, promovarea exporturilor, crearea locurilor de muncă și a unui mediu investițional atractiv; iar consolidarea businessului mic și mijlociu este unul din elementele-cheie care, neapărat, va contribui la creșterea economică, la reducerea șomerilor și, evident, a sărăciei.

Forța de muncă ieftină și relativ calificată prezintă, totuși, un avantaj competitiv al țării, însă, pentru o dezvoltare durabilă a economiei, acest avantaj nu este primordial. În conjunctura economică dificilă, devine tot mai necesară o relație constructivă cu FMI, o condiție de asigurare a stabilității macroeconomice, un semnal clar de consolidare a credibilității Moldovei pe plan extern, cu efect pozitiv în activitatea investițională, o perspectivă strict necesară în relansarea și avansarea economiei naționale.

Stimularea fluxului de investiții a fost și rămâne un factor important pentru economia națională. Un volum mai mare de investiții publice, private și străine ar soluționa, parțial, depășirea golului tehnologic și de productivitate, care încă mai desparte țara noastră de cele din regiune. În acest sens, instituțiile UE și-au declarat susținerea în continuare a reformelor inițiate.

Una dintre problemele-cheie vizează cărențele în elaborarea și implementarea mecanismelor eficiente și adecvate pentru implementarea strategiilor și prevederilor cadrului normativ, fiind corupția înrădăcinată, practic, în toate sectoarele economiei, împiedicând dezvoltarea și aplicarea echitabilă a normelor prevăzute. Însă, odată cu dezvoltarea infrastructurii instituționale și a serviciilor regionale de consultanță se va reduce riscul în afaceri, se va facilita accesul pe piață și se va accelera creșterea și dezvoltarea IMM. Totodată, există riscuri de accentuare a decalajului, și a aprofundării, între capital și restul teritoriului, deoarece activitatea economică, culturală și științifică tinde să se concentreze în regiunile cu infrastructură mai dezvoltată și calitate a vieții mai înaltă, iar aceasta va afecta dezvoltarea țărilor, în ansamblu.

3. Concluzii

A adar, barierele existente în domeniul businessului trebuie lichidate, iar crearea celui mai bun mediu de afaceri din Europa ar fi, cu adev rat, un obiectiv primordial. De perspectiva integr rii în spa iul economic al UE, de avantajele comer ului de liber schimb, economia na ional trebuie s beneficieze din plin. Politicile publice trebuie s inteasc spre transformarea economiei autohtone în valorificarea evolu iilor globale, în pofida unor riscuri majore vizavi de cre terea economic pe termen lung. Necesit încurajarea utiliz rii tehnologiilor moderne de conservare a energiei, producerii energiei din de euri, instal rii generatoarelor eoliene i solare, promov rii solu iilor ecologic-inofensive în sectorul zootehnic etc.

Totu i, potrivit ultimului raport anual 2016 al B ncii Mondiale "Doing Business", ara noastr s-a situat pe locul 44 din 190, urcând opt pozi ii, comparativ cu anul 2015, în clasamentul mondial privind mediul de afaceri. Aceast apreciere pentru Moldova demonstreaz c condi iile de activitate în domeniul businessului devin tot mai favorabile.

Bibliografie

1. Barza, V., 2015. *Locul unde ecurile sunt privite ca experien în afaceri*. [online] Disponibil la: <http://www.startupcafe.ro> [Accesat 5 februarie 2017].
2. Biroul Na ional de Statistic , 2017. *Date statistice*. [online] Disponibil la: <http://www.statistica.md> [Accesat 5 februarie 2017].
3. Biroul Na ional de Statistic , 2016. *Statistical Yearbook of the Republic of Moldova*. [online] Disponibil la: <http://www.statistica.md/pageview.php?l=en&idc=263&id=2193> [Accesat 5 februarie 2017].
4. Bruno, S., 2010. Valorile întreprinz torilor și potențialilor antreprenori din mediul rural. *Revista Român de Sociologie*, 3-4, pp.296-322.
5. V duva, S., 2004. *Antreprenoriatul, practici aplicative în România i în alte ri europene*. Bucure ti: Ed. Economic .